

אזל, אשכחיה לרבי שמעון בן יוחאי דהוה יתיב על תלת עשר תכטקי פיזא [הלך ריב"ל, ומצא את רשב"י יושב על שלש עשרה כורסאות פד].

אמר ליה רשב"י לריב"ל: "את הוא בר ליואי?"

אמר ליה: "הן"

אמר לו רשב"י — "נראתה קשת בימיך?"

אמר ליה: הן.

אמר לו: "אם כן, אי אתה בר ליואי".

[אם נשאל בחייו על שבועה שנשבע, יצא החוצה. ואם לא, לא יצא]⁽¹⁸⁰⁾.

אמר ליה מלאך המות: "הב לי סכינאי".

לא הוה קא יהיב ליה ריב"ל את הסכין.

נפקא בת קלא, ואמרה ליה — "הב ניהליה; דמיתבעא לברייתא" [יצאה בת קול ואמרה — "תן לו את הסכין, שנצרך הוא לבריות"].

מבריו אליהו קמיה [הכריזו אליהו לפניו] —

"פנו מקום לבר ליואי, פנו מקום לבר ליואי".

מלאך המות אליו, כמו שהוא יכול אצל שאר הנבראים החומריים שהעדר דבק בחומר ולכך שולט מלאך המות אליו, אבל [ריב"ל] מפני מעלת התורה שהיא אלקית בלתי חמרי שהיה בו יותר משאר אדם, לא היה יכול מלאך המות לשלוט בו.

ודוקא מדרגה זאת שהוא היה מתחבר אל בעלי ראתן, וזה כי שאר חכמים שהם גדולם מאוד בחכמה אין זה מורה על הדבוק הגמור שיש להם בתורה, אבל כאשר היה מוכר ריב"ל בהו ועוסק בתורה, מורה על הדבוק היותר גדול שיש לו בתורה, ולפיכך לא היה יכול מלאך המות לשלוט עליו רק ברצונו של ריב"ל.

180. ומשמע, שמעלה היא שאינו נשאל על שבועתו. וקשה — הלא שנינו — "כל הנודר כאילו בנה במה, והמקיימו כאילו הקריב עליה קרבן", ואם כן מוכח שיש ענין להשאל על נדרו?

ויש לומר — דהני מילי לדבר הרשות. אך בנדרי מצוה מעליותא היא. כמו שנאמר — "נשבעתי ואקיימה לשמור משפטי צדקך". ובודאי ריב"ל לא נדר אלא לדבר מצוה. קובץ שיעורים.

ואל תתמה על זה אם כח עליון רוחני יש בחלקו דבר זה, כמו שאתה אומר בחלקו של... ג"כ החורבן והשממה, וכן יש עליון שבחלקו ההעדר והוא נקרא מלאך המות. ומיתת האדם ומיתת הבהמה בחלקו, אך כי חלוק יש בין מיתת האדם ובין מיתת הבהמה, כי מיתת הבהמה הוא העדר הגמור, אבל מיתת האדם אינו העדר גמור שהרי נפשו נשארת, ולא [לבד] שהיא נשארת, אבל הוא זוכה לג"ע וזוכה אל הדבוק האלקי העליון אשר אי אפשר לו בעודו עם הגוף, נמצא כי מדרגה זאת נמשך אל המיתה כאשר יקבל העדר ואז יקנה מדרגה רוחנית. אבל אצל ריב"ל הי' היפוך זה, שע"י שהוא קונה מדרגה עליונה רוחנית היה מסתלק מן העולם הגשמי, וא"כ לא היה מצטרף אליו העדר שהוא המיתה, ואין ספק כי דבר זה הוא מדרגה עליונה שאין בעצמו המיתה שהוא ההעדר, שכל בני אדם כיון שיש בהם העדר דבר זה הוא חסרון, אבל מדרגת ריב"ל אינו כך כי קנה מדרגתו בלי שיצטרף אליו שום מיתה והעדר ואין כאן מקום זה. ולפיכך מה שאמרו כאן שלא היה יכול לו מלאך המות, ר"ל שהיה מסתלק מן העולם בלי שהיה בו העדר כלל. וזה בשביל שהיה בו מדרגה אלקית הוא מדרגת התורה, ולכך לא היה יכול